

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА
ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 2

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху:
сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квіт-
ня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса :
Фенікс, 2026. – Т. 2. – 684 с.
ISBN 978-617-8763-16-9

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практич-
них напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних
в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнто-
ваних досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права,
функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації
суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністра-
тивного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а
також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, кри-
міналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності
прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права
і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського,
земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисци-
плінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світо-
вих соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємни-
цтва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження
у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного
моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, пере-
кладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та прак-
тиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних тех-
нологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-16-9

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

СЕКЦІЯ 17. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРАВА

Харитонova Тетяна Євгенівна

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЧУЖОЮ ЗЕМЕЛЬНОЮ ДІЛЯНКОЮ
ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОТРЕБ 285

Григор'єва Христина Антонівна

ЗОНИ ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ПЕРСПЕКТИВИ 287

Заверюха Марина Михайлівна

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЛІСОВИХ ВІДНОСИН: Е-ЛІСОРУБНИЙ КВИТОК ЯК
ІНСТРУМЕНТ ПРОЗОРОСТІ ТА КОНТРОЛЮ 289

Канівець Людмила Анатоліївна

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ
ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ 292

Karyna Karakhanian

NATIONAL AND INTERNATIONAL ASPECTS OF SUPPORT FOR UKRAINE'S ENERGY SECTOR IN
THE CONTEXT OF WAR 296

Платонова Євгенія Олегівна

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ ЕНЕРГЕТИКИ 298

Чумаченко Інна Євгенівна

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКОСИСТЕМНОГО ВИМІРУ ЛІСОВИХ ПРАВОВІДНОСИН 301

Березін Сергій Людвигович

ДРУГИЙ ЕТАП ГІДРОМЕЛІОРАТИВНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ: ОКРЕМІ ПРАВОВІ
НОВЕЛИ 304

Лабунський Микола Володимирович

ОСОБЛИВОСТІ ВПОРЯДКУВАННЯ ЕМФІТЕВЗИСУ В УМОВАХ ВІЙНИ 307

Поліщук Єгор Сергійович

ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ ПРОЦЕДУР У МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ ПРАВ НА ЗЕМЛЮ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 311

СЕКЦІЯ 18. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Шамша Ігор Володимирович

ЩО ТАКЕ ДУША? 314

Єременко Олександр Михайлович

ДОБРОЧЕСНІСТЬ В АНТИЧНОМУ ТА НОВОЄВРОПЕЙСЬКОМУ РОЗУМІННІ: VIRTUS, ARETÈ
І МОРАЛЬНА ЧЕСНОТА 317

Смазнова Ірина Сергіївна

АЛГОРИТМІЧНИЙ ІНТЕРПРЕТАНТ І ТРАНСФОРМАЦІЯ КОМУНІКАТИВНИХ ОСНОВ ПРАВА
В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ 319

Капустіна Надія Борисівна

ЦИФРОВА ДЕРЖАВА ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА 323

Крижановська Тетяна Олександрівна

ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «СУСПІЛЬНА СТІЙКІСТЬ»: СОЦІАЛЬНО-
АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ВИМІР 325

Токар Людмила Вікторівна

ПАРАДОКС АБДУКЦІЇ 328

Польовий Святослав Сергійович

ЕТИЧНИЙ ВИМІР НАРАТИВУ 331

Скриннік Руслан Алізамінович

ФАТАЛІЗМ ТА ВОЛОНТАРИЗМ В ІСТОРИЧНОМУ ПРОЦЕСІ 333

СЕКЦІЯ 17.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ЕНЕРГЕТИЧНОГО ПРАВА

***Керівник секції:** завідувач кафедри земельного, екологічного та енергетичного права, доктор юридичних наук, професор Харитонова Тетяна Євгенівна*
***Секретар секції:** доцент кафедри земельного, екологічного та енергетичного права, кандидат юридичних наук, доцент Платонова Євгенія Олегівна*

Харитонова Тетяна Євгенівна
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри земельного, екологічного та енергетичного права,
доктор юридичних наук, професор*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПОГЛЯД НА ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ЧУЖОЮ ЗЕМЕЛЬНОЮ ДІЛЯНКОЮ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОТРЕБ

Право користування чужою земельною ділянкою, відоме, як емфітевзис, є достатньо давнім інститутом, який бере свої корені ще з часів римського права. Запозичення цього інституту є характерним не тільки для України, але й для багатьох європейських країн. Нашою метою є дослідження, як же розглядається емфітевзис в інших країнах та чи може запозичити Україна собі позитивний досвід.

Якщо проаналізувати законодавство Латвії, найближчих сусідів-європейців, то право користування чужою земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб буде виникати тут на підставі договору оренди. Такий підхід свідчить про прагнення латвійського законодавця до спрощення механізмів використання земельних ресурсів та зосередження на договірних формах регулювання, що забезпечують більшу гнучкість у земельних правовідносинах. Латвійський підхід демонструє, що інститут емфітевзису може бути замінений ефективними орендними конструкціями, які відповідають вимогам ринкової економіки, водночас зберігаючи екологічний баланс і принцип раціонального землекористування.

В Естонії, як і в Латвії, інститут емфітевзису втрачає своє традиційне значення як речового права користування чужою землею. Його функції виконують поєднання «права забудови» та «оренди землі», що у своїй сукупності забезпечують стабільність користування та охорону земельних ресурсів. Така модель є прикладом інтеграції приватноправових і публічно-екологічних засад, що відповідає європейським стандартам сталого управління землею та екосистемами.

В Литві емфітевзис виступає як правовий механізм, який дозволяє поєднати тривале користування землею з обов'язками збереження її як природного ресур-

су, регулюванням забудови і контролем за змінами у використанні земель. Такий комплексний підхід є важливим орієнтиром для України, якщо метою є створення інституту емфітевзису, що відповідає як цивільно-правовим стандартам, так і вимогам сталого земельного управління.

Таким чином, країни Балтії демонструють гнучкий підхід: у Латвії та Естонії функції емфітевзису реалізуються через право забудови та оренду, тоді як у Литві він закріплений у Цивільному кодексі як самостійне речове право. У всіх цих моделях простежується тенденція до поєднання приватноправових елементів із публічно-правовими вимогами охорони земель, що підтверджує сучасне бачення землі не лише як об'єкта цивільного обігу, а як природного ресурсу, використання якого підпорядковане принципам сталого розвитку та екологічної збалансованості.

Польський досвід є показовим прикладом того, як у межах романо-германської правової сім'ї інститут, подібний до емфітевзису, може поєднувати риси класичного речового права з елементами публічно-правового регулювання, спрямованого на охорону землі як природного ресурсу. Такий підхід має значний потенціал для імплементації в Україні, де важливим завданням є не лише формальна гармонізація цивільного законодавства з *acquis communautaire*, але й переосмислення правової природи землі як елемента екосистеми й об'єкта сталого розвитку. Польща застосовує інститут права користування вічистого, що поєднує приватноправовий механізм довгострокового володіння із публічно-правовим контролем за раціональним використанням земель, розглядаючи їх не лише як річ, а як ресурс національного значення.

У Федеративній Республіці Німеччина емфітевзис як самостійний інститут відсутній: його функції виконують спадкове право забудови та сервітут, тоді як сільськогосподарське користування здійснюється через договір оренди фермерського господарства.

Отже, з земельно-правової перспективи німецький підхід демонструє, що «земля – це не зовсім річ»: її правовий режим формує симбіоз цивільних повноважень і публічних обмежень, спрямованих на збереження природного ресурсу, його функцій та суспільних інтересів у довгостроковій перспективі. Для української правової реформи це означає, що при виборі моделі емфітевзису доцільно враховувати не лише приватноправові механізми передачі і захисту прав, а й багатовимірні публічно-правові гарантії щодо охорони ґрунтів, просторового планування та екологічної безпеки, які обмежують і водночас направляють приватне користування землею.

Порівняльний аналіз правового регулювання емфітевзису та його аналогів у державах-членах ЄС свідчить про відмінності у розумінні землі як об'єкта права.

Ця різноманітність не суперечить єдиному європейському правопорядку, який спрямований не на уніфікацію національних інститутів речового права, а на забезпечення дотримання загальних принципів цивільного обігу.

Українська модель емфітевзису залишається недопрацьованою, що проявляється у нечіткості визначення правомочностей користувача, слабкій регламентації порядку передачі прав, а також у недостатній прозорості процедур реєстрації.

З позиції земельного законодавства це особливо важливо, оскільки земля є не лише об'єктом цивільного обігу, а, насамперед, є природним ресурсом, використання якого підпорядковане принципам сталого розвитку, екологічної збалансованості та раціонального землекористування. Неповна регламентація емфітевзису ускладнює контроль за дотриманням цих принципів і може призводити до неефективного використання земель, зокрема сільськогосподарського призначення.

Для досягнення відповідності європейським стандартам Україні доцільно здійснити низку змін, а саме: 1) законодавчо конкретизувати зміст емфітевзису; 2) уніфікувати підходи до використання земель у сільськогосподарських та несільськогосподарських цілях; 3) створити ефективний механізм захисту прав користувача і власника при припиненні чи передачі емфітевзису.

Ключові слова: емфітевзис, земельне право, земельні відносини, землекористування, договір оренди, сільськогосподарські землі.

Key words: emphyteusis, land law, land relations, land use, lease agreement, agricultural land

Григор'єва Христина Антонівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри земельного, екологічного та енергетичного права,
доктор юридичних наук, професор*

ЗОНИ ПРИСКОРЕНОГО РОЗВИТКУ ВДЕ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ПЕРСПЕКТИВИ

Енергетичний перехід у глобальному вимірі є необхідним кроком, що обумовлює потребу відмовитися від викопного палива (вугілля, нафти, газу) на користь відновлюваних джерел енергії (далі – ВДЕ), підвищити енергоефективність та декарбонізувати економіку. Україна проголосила власні цілі щодо енергетичної трансформації, в чому вона орієнтується передусім на амбітні показники та прагнення ЄС. Разом із тим, економіко-енергетична та політична ситуація в ЄС склалася таким чином, що війна в Україні прискорила європейський енергетичний перехід.

Так, у 2023 році була прийнята RED III (Директива (ЄС) 2023/2413 Європейського Парламенту та Ради від 18 жовтня 2023 року про внесення змін до Директиви (ЄС) 2018/2001, Регламенту (ЄС) 2018/1999 та Директиви 98/70/ЄС щодо сприяння виробництву енергії з відновлюваних джерел, а також про скасування Директиви Ради (ЄС) 2015/652). Нова RED III має на меті збільшити використання відновлюваної енергії в усіх секторах ЄС з метою досягнення щонайменше